

итогам международ. науч конф. «Параметры и механизмы неэкономики», провед. В МГУ имени М.В. Ломоносова 4-6 апреля 2001 г.] / Под ред. Ю. М. Осипова, В. Г. Белолипецкого, Е. С. Зотовой. — М. : Юристъ, 2001. — С. 5—10.

УДК 336.531.2

А. Є. Буряченко,

к.е.н., доцент кафедри фінансів,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ЗГЛАДЖУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Основними проблемами територіального розвитку є, по-перше, виникнення територіальних диспропорцій і рівень їх фінансової стійкості та, по-друге, можливість і доцільність органів державної влади впливати на територіальні дисбаланси. Різниця в рівнях економічного розвитку між територіями пов'язана з нерівномірним розподілом продуктивних сил, що, у свою чергу, залежить від природно-кліматичних, історичних та економічних чинників, які детально вивчаються в теорії розміщення, що ґрунтується на встановленні критеріїв оптимального вибору територій для створення нових виробничих потужностей.

Як показує практика, держава не в змозі централізовано ефективно виконувати всі покладені на неї функції, а тому перехід багатьох функцій регулювання соціально-економічних процесів від державного рівня до регіонального не тільки сприяє зростанню ефективності надання суспільних послуг, а й породжує ряд додаткових витрат. Тут варто зауважити, що регіони в Україні розвиваються нерівномірно, відповідно у них неоднакові фінансове забезпечення та потенціал формування дохідної частини бюджету. Відмінності в рівнях соціально-економічного розвитку між регіонами виявляються насамперед у показниках валового регіонального продукту на одну особу, середньомісячної заробітної плати, середньомісячного реального доходу на одну особу та в інших показниках.

Для того щоб оцінити асиметрію регіонального розвитку, розглянемо ці показники (табл. 1) у максимальному та мінімальному значеннях, що дасть можливість визначити існуючі розриви в соціально-економічному розвитку регіонів.

Таблиця 1

**ОСНОВНІ ПОКАЗНИКИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ***

Показник	max значення	min значення	Розрив
Валовий регіональний продукт (на одну особу)	53 277 грн м. Київ	8511,5 грн Чернівецька обл.	44 765,5 грн
Індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту	92,8 % Тернопільська обл.	76,3 % Запорізька обл.	16,5 %
Інвестиції в основний капітал (на одну особу)	5159,7 грн м. Київ	860,1 грн Чернігівська обл.	4299,6 грн
Прямі іноземні інвестиції (на одну особу)	7740,8 дол. м. Київ	60,9 дол. Кіровоградська обл.	7679,9 дол.
Індекси промислової продукції	142,3 % Закарпатська обл.	90,8 % Сумська обл.	51,5 %
Індекс виконання будівельних робіт	127,0 % Миколаївська обл.	56,7 % Закарпатська обл.	70,30 %
Приріст обсягу роздрібної торгівлі (на одну особу)	1059,8 грн м. Київ	144,2 грн Тернопільська обл.	915,6 грн
Індекси продукції сільськогосподарства	85,9 % Харківська обл.	108,4 % Одеська обл.	22,50 %
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	4,56 % Донецька обл.	0,26 % м. Київ	4,30 %
Рентабельність операційної діяльності підприємств	7,4 % Хмельницька обл.	—3,8 % Чернівецька обл.	11,2 %
Рівень безробіття у віці 15—70 років	6,1 % м. Київ	11,9 % Рівненська обл.	5,80 %
Середньомісячна заробітна плата	3341 грн м. Київ	1615 грн Тернопільська обл.	5,80 %
Частка працівників із заробітною платою нижче від прожиткового мінімуму**	4,3 % м. Київ	14,3 % Волинська обл.	10 %
Приріст (зменшення) населення	0,16 % Закарпатська обл.	0,71 % Чернігівська обл.	0,55 %

* Джерело: за даними Державної служби статистики України

Статистичні дані, наведені в таблиці, свідчать про значні відмінності в показниках соціально-економічного розвитку регіонів. До того ж ці відмінності подекуди досить суттєві (валовий регіональний продукт на одну особу — розрив 44 765,5 грн, інвестиції в основний капітал на одну особу — 4299,6 грн, прямі іноземні інвестиції на одну особу — 7679,9 дол., приріст обсягу роздрібно-ї торгівлі на одну особу — 915,6 грн). У цих умовах основним інструментом, який дає можливість використовувати позитивні моменти від децентралізації й мінімізувати негативні ефекти від децентралізованого використання деяких повноважень, є державна фінансова допомога бюджетам нижчого рівня, тобто міжбюджетні трансферти, що і обумовлює необхідність їх застосування.

В Україні вирішення проблеми регіональних дисбалансів покладено на державну регіональну політику, метою якої є стимулювання розвитку регіонів, примноження та ефективного використання їх ресурсного потенціалу та забезпечення сталого розвитку. На жаль, на сьогодні в Україні регіональна фінансова політика не дає потрібних результатів, незважаючи на те, що постійно визначаються стратегічні пріоритети регіонального розвитку, розробляються відповідні програми тощо.

Отже, ми бачимо, що асиметрія регіонального розвитку нашої держави, що історично склалася під дією ряду чинників, знаходить своє відображення у показниках соціально-економічного розвитку регіонів, зокрема узагальнюючому показнику — валовому регіональному продукті. Хоча нерівномірність регіонального розвитку є об'єктивним явищем, в Україні диспропорції настільки великі, що стає зрозумілим: самостійно ринкові механізми не здатні подолати такі відмінності. В розвинених країнах у таких випадках на допомогу приходить держава, яка має на меті забезпечити зростання і розвиток всього суспільства, а з іншого, підтримку однорідності територіального розвитку та запобігання виникнення кризових явищ в окремих регіонах [1]. Державні заходи по подоланню регіональних диспропорцій різні: так, наприклад, країни Євросоюзу застосовують дотаційні міри, США — непряме державне регулювання, що включає державні закупівлі, цільові інвестиції тощо.

Список літератури:

1. *Балашов А. М.* Проблеми та напрями вдосконалення оцінки регіональних диспропорцій суспільного розвитку. Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2010_1/files/DU110_33.pdf